

2020

Pedagogisch werkplan

Peuterstap

Peuterstap
September 2020

INHOUDSOPGAVE

Inleiding

1	Inleiding.....	5
1.1	Pedagogische uitgangspunten	6
1.2	Beroepskracht-kindratio (BKR).....	6
2	Normen en waarden	7
2.1	Algemene beroepshouding	7
2.1.1	Open	7
2.1.2	Respectvol	7
2.1.3	Professioneel	7
2.1.4	Positief.....	7
2.1.5	Eerlijk.....	7
2.1.6	Eenheid.....	7
2.1.7	Verantwoordelijkheid.....	7
2.1.8	Vertrouwelijk.....	7
2.2	Opvoeden en jouw voorbeeldfunctie	8
2.3	Individualiteit.....	8
2.4	Stimuleren en corrigeren	8
2.5	Zelfstandigheid	8
2.6	Schelden en geweld.....	9
2.7	Seksuele ontwikkeling	9
3	Peuterstap.....	9
3.1	Structuur en regelmaat	9
3.2	Dagindeling van een groep.....	9
3.3	Wennen en afscheid nemen	9
3.4	Rust op de groep	10
3.5	Zindelijkheidstraining	10
3.6	Spenen en knuffels.....	10
3.7	Feesten	10
4	Eten, lichamelijke verzorging en hygiëne.....	10
4.1	RIE (risico inventarisatie en evaluatie) Gezondheid en Veiligheid	10
4.2	Algemene werkwijze eten	10
4.2.1	Drinken en fruit/ koekje	11
4.3	Persoonlijke hygiëne personeel	11
4.4	Persoonlijke hygiëne kinderen	11
4.5	Hygiëne op de groep	12

[Typ hier]

4.6	Individuele gezondheidszorg	12
4.7	Ziekte algemeen	12
4.7.1	Besmettelijke ziektes	13
4.7.2	Ziekte in de groep	13
4.7.3	Medicijnen/ medische handelingen	13
4.7.4	Bewaren van geneesmiddelen	13
5	Meldcode Kindermishandeling en Huiselijk geweld	13
5.1	Mishandeling van kinderen en huiselijk geweld	13
6	Veiligheid	14
6.1	Veiligheid algemeen	14
6.1.1	Groepsruimte	14
6.1.2	Buitenruimte	14
6.1.3	Bij warm weer	14
6.1.4	Bij koud weer	15
6.2	Ophalen van kinderen	15
6.3	EHBO trommel	15
6.4	Calamiteiten	15
6.5	Ongevallen kinderen	15
6.6	Kind kwijt	15
6.7	Brand	15
6.8	Inbraak	15
7	Spel en ontwikkelingsmogelijkheden	15
7.1	Overdracht	15
7.2	Observeren en stimuleren van de ontwikkeling	16
7.3	Zorg- en aandachtskinderen	16
7.4	Intern begeleider (of orthopedagoog)	16
7.5	Buiten spelen	16
7.6	Spelmogelijkheden	17
7.7	Werken met thema's	17
7.7.1	Voor- en vroegschoolse educatie	17
7.7.2	De methode piramide	17
7.7.3	Logo 3000	
7.8	Activiteiten	18
7.8.1	Activiteiten en speelgoed bij de peuters	18
7.8.2	Activiteiten buiten de speelzaal	18
8	De pedagogisch medewerkers	19

8.1	Deskundigheidsbevordering.....	19
8.2	andere volwassenen	

1 Inleiding

Voor u ligt het pedagogisch werkplan van Peuterstap. Dit pedagogisch werkplan vormt samen met het Pedagogisch Beleid één geheel en is bestemd als leidraad voor ons als medewerkers van Peuterstap. Tevens is dit pedagogisch werkplan bedoeld als informatie voor ouders, zodat zij weten hoe er bij ons op het kinderdagverblijf wordt gewerkt. In dit pedagogisch werkplan werken we de vier basisdoelen verder uit zoals vastgelegd in de Wet Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang:

- Het bieden van (emotionele) veiligheid
- Gelegenheid tot het ontwikkelen van persoonlijke competenties
- Gelegenheid tot het ontwikkelen van sociale competenties
- Overdracht van waarden en normen

Fiers kindontwikkeling en kinderopvang en Peuterstap werken volgens een kwaliteitszorgsysteem, dat gebaseerd is op de PDCA cyclus. Dit houdt in dat wij kwaliteit zien als een continu proces. We werken aan de hand van afspraken, die vastgesteld zijn in werkwijzen en procedures.

Onze locatie wordt jaarlijks geïnspecteerd door de GGD. De uitkomsten van een inspectie worden besproken met de pedagogisch medewerkers en de oudercommissie van de locatie. Het inspectierapport is te vinden op onze eigen websitepagina.

Het pedagogisch werkplan, het Veiligheids- en Gezondheidsbeleid, wijzigingen hierin en de invulling van het vier ogenprincipe op de locatie, worden jaarlijks besproken met de oudercommissie.

Het werkplan wordt minimaal 1 x per 2 jaar bijgesteld en ter advisering voorgelegd aan de oudercommissie.

Missie

De basis om kinderen te stimuleren in hun ontwikkeling is een veilige plek. Een veilige plek betekent helderheid over het pedagogisch beleid, speelgoed afgestemd op hun leeftijd en mogelijkheden in hun directe omgeving. Dat doen wij door op een open, respectvolle en professionele manier met elkaar, het kind en de ouder om te gaan”.

Strategie

Van de pedagogisch medewerkers verwachten wij dat zij handelen naar het pedagogisch beleid.

Team Peuterstap

“Wij bieden kansen aan kinderen om leerervaringen op te doen.”

1.1 Pedagogische uitgangspunten

De uitgangspunten van ons pedagogisch beleid zijn de vier competenties genoemd in de Wet Kinderopvang, n.l.:

- Persoonlijke competentie

De kinderopvang 2-4 jaar geeft ruimte aan een ontwikkeling in eigen tempo en houdt rekening met de individuele behoefte van een kind, volgt de ontwikkelingen van een kind (signalerende functie).

- Emotionele veiligheid

De kinderopvang 2-4 jaar streeft naar het creëren van een warm, veilig en vertrouwd klimaat, waar kinderen zich geborgen kunnen voelen.

- Sociale competentie

De kinderopvang 2-4 jaar stimuleert de interactie tussen leeftijdsgenoten, bevordert het deelnemen aan de groepsgebeurtenissen en biedt kinderen een leeromgeving voor het opdoen van sociale competenties.

- Overdracht van normen en waarden

De kinderopvang 2-4 jaar biedt mogelijkheden tot socialisatie door de omgang met volwassenen en andere kinderen op beide niveaus. Er is sprake van een voortdurende uitwisseling van waarden en normen in communicatie en interactie.

1.2 Beroepskracht-kindratio (BKR)

Beroepskracht - kindratio (BKR) en de drie-uursregeling.

De BKR is het aantal pedagogisch medewerkers in verhouding tot het aantal kinderen op de groep. Deze verhouding is afhankelijk van de leeftijd van de aanwezige kinderen. Voor het bepalen van de juiste BKR volgen wij de landelijke richtlijnen (www.1ratio.nl). Op Peuterstap zijn altijd voor de ochtendgroepen altijd 2 pedagogische medewerkers aanwezig op maximaal 16 kinderen. Op de middaggroepen is er altijd 1 pedagogische medewerker aanwezig op maximaal 8 kinderen. Wij maken daarom geen gebruik van de 3 uurs regeling. Gedurende de hele dag zijn er altijd minimaal 2 medewerkers in het gebouw aanwezig om tevens te voldoen aan het vierogen principe

2 Normen en waarden

2.1 Algemene beroepshouding

2.1.1 Open

Ga op een open manier met de kinderen om. Bespreek wat je denkt en voelt. Op deze manier kunnen kinderen ook rekening met jou houden als je eens niet lekker in je vel zit. Ze hoeven zich niet af te vragen of het aan hen ligt. Bespreek je handelen en laat ruimte voor het kind zelf.

2.1.2 Respectvol

Met kinderen gaan we op een respectvolle manier om. Kinderen moeten ook inspraak hebben. Geef hen de tijd om aan te geven waarom ze iets eventueel niet zouden willen en leg jouw handelen steeds uit. Op deze manier ervaart een kind dat het serieus wordt genomen. Een kind hoeft niet iets te doen alleen omdat jij het zegt.

2.1.3 Professioneel

Je dient altijd op een professionele manier met de kinderen om te gaan. Er zijn dus grenzen aan je gedrag zowel aan de vrolijke als aan de boze emoties. Bedenk altijd dat het kinderen van een ander zijn en werk volgens het pedagogisch plan.

2.1.4 Positief

Ga op een positieve manier met de kinderen om. Probeer ook kinderen die meer aandacht eisen elke keer weer een nieuwe kans te geven en voorkom dat je een negatief beeld van kind gaat opbouwen. Als dit gebeurt, bespreek dit dan met je leidinggevende kijken hoe je die cirkel kan doorbreken. Positivisme straalt je uit en breng je over op je groep. Hoe positiever je zelf bent hoe positiever je omgeving is.

2.1.5 Eerlijk

We benaderen de kinderen op een eerlijke manier. We vertellen geen leugens om bestwil, maar leggen kinderen uit waarom iets op die manier gebeurt. Op deze manier kan het kind vertrouwen opbouwen. Bijvoorbeeld, vertel een kind wanneer mama terug komt.

2.1.6 Eenheid

Samen met de kinderen vormen jullie de groep. Door er steeds voor elkaar te zijn creëer je een gevoel van saamhorigheid. Laat de kinderen ook meewerken aan het wel en wee van de groep. Samen spelen, samen opruimen, samen de tafel dekken.

2.1.7 Verantwoordelijkheid

De kinderen staan steeds onder jouw verantwoordelijkheid. Ga hier heel zorgvuldig mee om. Je moet de kinderen steeds in de gaten houden of alles goed gaat. De kinderen worden nooit alleen gelaten. Moet je om welke reden de groep verlaten, dan vraag je een collega om op de groep te letten.

2.1.8 Vertrouwelijk

Ook met kinderen moet je op een vertrouwelijke manier omgaan. Jij bent hun voorbeeld en zij vertrouwen op jou. Let daarom goed op wanneer je iets aan de ouder vertelt. Bedenk dat het kind zich verraden kan voelen als het ziet dat jij alles van die dag doorvertelt wat niet goed is gegaan. Neem de ouder eventueel apart of betrek het kind in het gesprek.

2.2 Opvoeden en jouw voorbeeldfunctie

Als pedagogisch medewerker ben je een voorbeeldfunctie voor de kinderen en ook de ouders verwachten een bepaalde professionaliteit van je.

- Let op je handelen, kinderen doen je vaak na.
- Let op je taalgebruik; dialect, schuttingtaal en scheldwoorden worden niet gebruikt.
- Zie er verzorgd en netjes gekleed uit.
- Roken gebeurt niet onder werktijd en eventueel in je eigen pauze en buiten het schoolgebouw/-terrein en altijd uit het zicht van de kinderen. Zorg ervoor dat je geen rooklucht in je kleren of uit je mond mee naar binnen neemt!

2.3 Individualiteit

Elk kind is een individu en dient ook zo te worden aangesproken, zowel bij het aanbieden van een activiteit als bij het opvoeden. Ieder kind heeft een eigen aanpak. Natuurlijk zijn er wel groepsregels, maar iedereen wordt daar op een eigen manier op aangesproken. Je moet de kinderen kennen om ze op hun eigen manier aan te spreken.

Verzamel informatie tijdens de breng- en haalmomenten of bij het oudergesprek over hoe er thuis met het kind wordt omgegaan en hoe de visie van de ouders/ verzorgers is. Op deze manier kan je binnen de grenzen van onze visie zoveel mogelijk met de ouders/ verzorgers op één lijn zitten.

2.4 Stimuleren en corrigeren

Straffen heeft een negatieve lading. De kinderen dienen op een prettige toon te worden aangesproken. Ook al is het kind nog zo vervelend, dan wordt er niet in de gebiedende wijs gesproken. Het zit vaak in de toon waarop je iets zegt. Schreeuwen is absoluut uit den boze ook al ben je nog zo boos.

Geef duidelijk aan wat wel en niet mag en geef vooral aan waarom iets niet mag. Moet een kind gecorrigeerd worden en er komen andere ouders leg dan uit wat er is. Dit kun je ook doen door tegen het kind te herhalen wat er gebeurd is. Maak, om misverstanden te voorkomen, het eerst goed met het kind alvorens de ouder te woord te staan. Vertel de ouder altijd als er iets is voorgevallen tussen jou en het kind, zodat de ouder op de hoogte is als het kind thuis iets vertelt.

Corrigeren komt veel voor bij peuters. Kinderen in de peuterleeftijd zoeken hoe ver ze kunnen gaan, dus het steeds herhalen van de regels schept duidelijkheid. Kinderen van deze leeftijd zijn al behoorlijk op hun gedrag aan te spreken.

We kunnen het kind corrigeren door een grapje, afleiding, stemverheffing. Mocht dit niet werken dan kan worden overgegaan tot het (even) apart zetten van het kind. Soms is het ook voor het kind een plek om tot rust te komen.

Stimuleren is belangrijker dan corrigeren. Vooral het geven van complimentjes, aai over de bol, knuffel of knipoog achten wij van grote noodzaak. Hierdoor krijgt het kind een positief zelfbeeld en daardoor zelfvertrouwen.

2.5 Zelfstandigheid

Zelfstandigheid vinden wij erg belangrijk. De kinderen krijgen hier veel zelfvertrouwen van en worden gestimuleerd om nieuwe uitdagingen niet uit de weg te gaan. Zelfstandigheid gaat volgens ons gepaard met veel positieve stimulering. Beloon het kind voor alles wat het al kan d.m.v. complimenteren.

Zelfstandigheid wordt individueel bekeken en gewaardeerd, blijf dus erg geduldig als er een kind is die het in vergelijking met de anderen allemaal nog niet zo goed kan. Alleen door positieve stimulering zul je iets kunnen bereiken.

Zelfstandigheid wordt op allerlei gebieden gestimuleerd: aankleden, eten, problemen oplossen met leeftijdsgenoten, hulp vragen, naar het toilet gaan, etc.

2.6 Schelden en geweld

Rond een bepaalde leeftijd worden scheldwoorden erg interessant voor kinderen. Ze experimenteren veel met woorden en verkennen hun grenzen bij de groepsleiding. Wij willen niet dat kinderen schelden in de groep. Dit zal door de groepsleiding niet geaccepteerd worden en aan de kinderen worden verteld.

Ook geweld tolereren wij niet in de groep. De groepsleiding zal de kinderen erop wijzen dat schieten, moord, geweld en doodslag geen leuke spelletjes zijn

2.7 Seksuele ontwikkeling

Ook kinderen kennen seksuele gevoelens die per leeftijdsperiode op verschillende manieren worden ervaren. Oudere peuters en kleuters zijn nieuwsgierig naar hun eigen lichaam en dat van een ander. Zij gaan op onderzoek uit en ook het 'geslachtsverschil' komt ter sprake, bijv. bij het toiletbezoek. Onze visie is dat we het onderwerp niet mijden of geheimzinnig maken. Wij proberen de kinderen niet te corrigeren als ze bezig zijn hun lichaam te ontdekken. Ze zouden dan het idee krijgen dat het fout is wat ze doen. Wel leren we de kinderen aan, dat deze plekjes van jezelf zijn en dat je beter alleen kunt zijn als je hieraan zit. Op deze manier proberen we de kinderen bij te brengen dat dit hun eigen plekjes zijn en niet van andere mensen.

Overleg en samenspraak met collega's en ouders op het gebied van seksuele ontwikkeling is belangrijk.

3 Peuterstap

3.1 Structuur en regelmaat

We vinden het voor het kind belangrijk dat er structuur en regelmaat wordt geboden. Door duidelijke structuur weten kinderen waar ze aan toe zijn en dit biedt veiligheid.

3.2 Dagindeling van een groep

Elke speelzaal heeft een eigen dagindeling met daarin een spelinloop, kringmoment met liedjes/verhaal voorlezen, vrij spelen in de verschillende hoeken, eten & drinken en een buiten spelmoment.

3.3 Wennen en afscheid nemen

Een wenperiode is nodig om kinderen en ouders kennis te laten maken met de groepsleiding, de kinderopvang 2-4 jaar en de andere kinderen. Als iedereen vertrouwd raakt met elkaar en met de nieuwe omgeving wordt de overgang voor het kind van de thuissituatie naar de kinderopvang 2-4 jaar minder groot.

Bij het komen is het belangrijk dat het kind en de ouder ervaren dat het kind welkom is, dat er aandacht aan hem/haar wordt besteed. Belangrijk is het ook dat er informatie wordt uitgewisseld die nodig is om het kind beter te begrijpen, om effectiever op bepaalde gedragingen van kinderen in te gaan (vb. slecht geslapen, niet gegeten, baby geboren in gezin, overlijden, enz.). Dit geldt zowel voor informatie van ouders naar pedagogisch medewerkers toe als omgekeerd. Ook kunnen deze momenten gebruikt worden om ervaringen van ouders en pedagogisch medewerkers uit te wisselen met betrekking tot de begeleiding van hun kind.

Afscheid nemen is soms moeilijk voor een kind.

Bij de haal- en brengmomenten is het belangrijk dat leidsters, kinderen en ouders elkaar begroeten en weer afscheid nemen. Op deze manier is het duidelijk voor het kind wat er gaat gebeuren.

We laten het kind uitzwaaien naar de ouder in bijzijn van een pedagogisch medewerker. Als het kind moeite heeft met het afscheid, besteed dan ook na het afscheid tijd aan het kind, laat het niet alleen.

3.4 Rust op de groep

Voor kinderen is het belangrijk dat er rust heerst in de groep. Een radio of cd-speler aanzetten doe je daarom alleen als dit ten gunste is van de kinderen, en wordt niet als achtergrondmuziek gebruikt.

3.5 Zindelijkheidsstraining

De kinderen die de speelzaal bezoeken zijn nog niet allemaal zindelijk en indien nodig worden ze verschoond. Kinderen die zindelijk zijn kunnen zelf aangeven dat ze naar het toilet moeten. Dit laten we ze zoveel mogelijk zelfstandig doen.

Kinderen die bezig zijn met zindelijk worden stimuleren we om naar de wc te gaan. We dwingen ze niet, maar prijzen ze wel als het goed gaat.

Tegelijk met het zindelijk worden zijn we ook bezig met een stukje zelfredzaamheid: jezelf aankleden, zelf doortrekken en zelf handen wassen.

3.6 Spenen en knuffels

Spenen en ook knuffels zijn voor kinderen vaak een vorm van veiligheid. Probeer te stimuleren dat het kind zonder kan, maar op een heel subtiele manier. Op de groep stimuleren wij de kinderen om de speen en hun eigen knuffel in de tas te laten.

3.7 Feesten

Ons jaarritme wordt mede gevormd door de seizoenen en een aantal vaste jaarfeesten. We integreren de seizoenen en christelijke feesten in de thema's. We besteden bv. aandacht aan de herfst, Kerst, de winter, het voorjaar, Koninginnedag, Pasen, de zomer.

4 Eten, lichamelijke verzorging en hygiëne

4.1 RIE (risico inventarisatie en evaluatie) Gezondheid en Veiligheid

Omdat het voor de groepsleiding van de kinderopvang 2-4 jaar onmogelijk is om elke minuut van de dag alle kinderen in de gaten te houden, is een veilige en gezonde omgeving van groot belang. Niet alle veiligheid- en gezondheidsrisico's kunnen worden afgedekt, wel moeten de risico's tot een aanvaardbaar minimum worden terug gebracht zodat de kans op ernstig letsel beperkt is.

Bij de kinderopvang 2-4 jaar werken wij met een methode die de risico's van veiligheid en gezondheid in kaart brengt en aangeeft welke maatregelen er genomen moeten worden.

Door de veiligheid- en gezondheidsrisico's in kaart te brengen en regelmatig te bespreken tijdens een teamoverleg ontstaat bewustwording bij de groepsleiding waardoor risico's tot een aanvaardbaar niveau terug gebracht kunnen worden.

De methode heeft een tweeledig doel. Op de eerste plaats de voorwaarden scheppen voor een zo veilig, gezond en hygiënisch mogelijke kinderopvang 2-4 jaar en omgeving. Op de tweede plaats het stimuleren dat medewerkers en kinderen zich daarbinnen veilig, gezond en hygiënisch gedragen.

De GGD, die jaarlijks toezicht houdt binnen onze speelzaal, kijkt hoe de risico's in beeld zijn gebracht en welke maatregelen er genomen zijn om de risico's te beperken. De groepsleiding moet van hun eigen groep op de hoogte zijn van de inhoud van de RIE.

4.2 Algemene werkwijze eten

- Was voor het eten je handen.
- Zorg voor schone materialen (handdoek, vaatdoek, theedoek) en een schone werkplek.
- Ruim gemorst voedsel direct op en gooi het weg.
- Er wordt zo min mogelijk gelopen tijdens eten en drinken.
- Let goed op dat kinderen niet drinken uit elkaars beker. Iedereen heeft zijn eigen spullen.

- Eten wordt nooit gedwongen naar binnen gewerkt. Als het kind niet wil eten, dan kun je dit proberen te stimuleren door liedjes of andere truckjes.
- Het drinken is een rustmoment voor de groep. De pedagogisch medewerkster maakt hier een gezamenlijk geheel van en zit ook aan tafel.

4.2.1 Drinken en fruit/ koekje

Het drinken en fruit/ koekje wordt door de kinderen zelf meegenomen. Het drinken kan bestaan uit: water, melk, karnemelk, sap, roosvicee of ranja. Houd goed in de gaten of elk kind voldoende drinkt. Bij warm weer extra drinken geven.

4.3 Persoonlijke hygiëne personeel

Het allerbelangrijkste is het wassen van de handen na het mogelijk in contact komen met bacteriën.

Handen wassen voor:

- het begin van de werkzaamheden
- het eten of het helpen bij eten

Handen wassen na:

- iedere zichtbare verontreiniging van de handen
- hoesten, niezen en snuiten
- spelen in de zandbak
- toiletgebruik
- het verschonen van een kind
- contact met lichaamsvochten zoals traanvocht, speeksel, snot, braaksel, urine, ontlasting, bloed
- schoonmaakwerkzaamheden
- gebruik van zalf of crème

Het is belangrijk dat de groepsleiding schone kleren draagt en er verzorgd uitziet. Zorg dat de nagels kortgeknipt en schoon zijn. Draag geen kunstnagels of gelakte nagels.

De haren moeten schoon zijn. Draag lang haar bij voorkeur in een staart of opgestoken.

4.4 Persoonlijke hygiëne kinderen

Een hygiënische omgeving is van groot belang voor het kind.

Kinderen die een luier dragen moeten, als ze een vieze luier hebben, regelmatig verschoond worden. De ouder/ verzorger zorgen zelf voor luiers en een setje schone kleren. Verschonen gebeurt op een verschoontafel met een wasgelegenheid in de buurt. Laat het kind nooit alleen, hou altijd één hand op het kind als je iets wilt pakken. Leg van tevoren je spullen klaar als je gaat verschonen. Was na het verschonen altijd de handen. Smeer crème en zalf op met een spatel en niet met je handen i.v.m. de hygiëne.

Luiers na gebruik direct in een gesloten afval emmer of een luier emmer gooien. De afval emmer iedere dag legen en wekelijks schoonmaken.

Wanneer de kinderen nog niet zelfstandig naar het toilet kunnen gaan, moet er altijd iemand meegaan om de kinderen te helpen.

- na toiletbezoek handen wassen bij een wastafel op kindhoogte
- gebruik vloeibare zeep en handdoeken/ papieren doekjes
- handdoeken regelmatig verschonen
- na het gebruik van (eventueel een) potje de inhoud leeggooien in het toilet, omspoelen met water en vervolgens schoonmaken met sopje.

Hoesten en niezen:

- vieze neuzen worden afgeveegd met een papieren tissue, de oudere kinderen stimuleren we om zelf hun neus af te veegen
- niet hoesten of niezen in de richting van de ander. Leer kinderen het hoofd weg te draaien of het hoofd te buigen
- tijdens het hoesten of niezen de hand voor de mond houden

- na hoesten, niezen of neus snuiten de handen wassen
- zorg dat de kinderen op tijd de neus snuiten, om snottebellen te voorkomen

Voor het eten wassen de kinderen hun handen. Ook na het buitenspelen moeten de kinderen hun handen wassen.

Na het drinkmoment worden de gezichten van de kinderen gewassen met een doekje/washand. Elk kind heeft een eigen doekje/ washand. Gooi na gebruik meteen in de was.

Na de laatste eetronde wordt er extra aandacht besteed aan het uiterlijk van de kinderen, zodat ze schoon naar huis gaan. Ook hier weer één doekje per kind.

4.5 Hygiëne op de groep

Door alles regelmatig schoon en stofvrij te maken, krijgen ziektekiemen minder kans om zich te nestelen en te verspreiden. Speelgoed op de groep moet regelmatig gewassen worden (zie schoonmaakschema).

Let op:

- na elk eet/drinkmoment tafels schoonmaken met sop en doek
- de verschoonplek, toiletjes en potjes schoonmaken met sop en doek
- vloer vegen na afloop
- berg speelgoed, dat niet in gebruik is, op in de kasten
- reinig zichtbaar verontreinigd speelgoed meteen
- let bij aanschaf goed op dat speelgoed goed te reinigen is
- vervang beschadigd speelgoed (meldt dat bij de hoofdleidster)
- hou speelgoed voor binnen en buiten gescheiden
- was knuffels en verkleedkleden regelmatig
- laat zieke kinderen (koortslip, krentenbaard) niet met verkleedkleden spelen
- berg schoonmaakmiddelen hoog op of in een gesloten kast

4.6 Individuele gezondheidszorg

Naast volledig gezonde kinderen willen wij ook (in overleg) plaats bieden aan kinderen die lichamelijk of geestelijk iets mankeren. Of het kind al dan niet geplaatst kan worden hangt van een aantal factoren af. We willen namelijk goed overwegen of we de opvang kunnen bieden die het kind nodig heeft en of het voldoet aan de individuele behoefte van het kind.

Die factoren zijn:

- Kan de groep normaal functioneren of is de extra belasting te groot
- Kan de pedagogisch medewerker het kind voldoende helpen of is de extra belasting te groot
- Valt het binnen de grenzen van de wet BIG (pedagogisch medewerkers zijn niet als verpleegkundige opgeleid)
- Is de accommodatie geschikt voor het kind

4.7 Ziekte algemeen

Bij ons geldt de regel dat zieke kinderen de kinderopvang 2-4 jaar niet kunnen bezoeken. Enerzijds omdat de kinderopvang daar niet (voldoende) voor is toegerust en omdat in een aantal gevallen i.v.m. infectiegevaar, overdracht of besmettingsgevaar uitgesloten is dat een kind de kinderopvang 2-4 jaar bezoekt.

Anderzijds omdat we er vanuit gaan dat zieke kinderen, wanneer ze ziek zijn of zich ziek voelen, zich thuis het beste op hun gemak voelen.

Zetpillen om de koorts te onderdrukken worden niet toegediend aan kinderen op het de kinderopvang 2-4 jaar. Alleen op dokters recept worden zetpillen, in noodgevallen, toegediend (bijv. in geval van koortsstuip). In dit geval dient formulier 'Toediening Medicijnen' door de ouder(s)/ verzorger vooraf zijn ingevuld en ondertekend.

De thermometer moet voor en na gebruik met alcohol worden afgenomen.

4.7.1 Besmettelijke ziektes

Wij raadplegen het handboek van de GGD m.b.t. infectieziekten en handelen daarnaar (eventueel wordt er telefonisch contact gezocht). Dit handboek is aanwezig in de directiekamer.

4.7.2 Ziekte in de groep

De beslissing of een kind al dan niet op de kinderopvang kan blijven wordt in principe genomen door de groepsleiding. Het belang van het kind staat hierbij voorop, maar er moet ook rekening worden gehouden met het belang van de andere kinderen en de groepsleiding zelf. Bij het besluit om ouders te bellen zijn de volgende aandachtspunten doorgenomen: kijken naar gedrag (te ziek om aan het programma deel te nemen (zie ook Handboek Kwaliteit), kijken naar lichamelijke kenmerken (verzorging is te intensief voor de medewerkers) en kijken naar andere signalen (gezondheid van andere kinderen komt in gevaar).

4.7.3 Medicijnen/ medische handelingen

Bij de kinderopvang 2-4 jaar mag een pedagogisch medewerkster geen verpleegkundige handelingen verrichten. Dit is wettelijk voorbehouden aan bevoegde beroepsbeoefenaars in de Wet op de Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (Wet BIG). Medicijnen toedienen is volgens de wet BIG een eenvoudige medische handeling en mag alleen verricht worden na schriftelijke toestemming van de ouder(s)/ verzorger. Wanneer het kind, tijdens de kinderopvang 2-4 jaaruren, gebruik moet maken van medicijnen op doktersadvies volg je de procedure zoals die is beschreven in "Medicijngebruik en medische handelingen"

Het ingevuld formulier Toediening Medicijnen worden bewaard in het kinddossier.

4.7.4 Bewaren van geneesmiddelen

Geneesmiddelen worden buiten het bereik van de kinderen bewaard. Zorg dat de naam van het kind duidelijk staat vermeld staat op het doosje/ fles. Zorg er goed voor dat je geen oude medicijnen hebt. Als de medicatie wordt gestaakt, wordt dit weer aan de ouder meegegeven.

5 Meldcode Kindermishandeling en Huiselijk geweld

5.1 Mishandeling van kinderen en huiselijk geweld

Onder kindermishandeling verstaan wij: leed, dat kinderen aangedaan wordt waarbij afwijkingen bij het kind ontstaan of verwacht mag worden dat deze ontstaan. Niet toevallig of incidenteel, maar voortdurend, stelselmatig en opzettelijk door mensen van wie het kind afhankelijk is.

In de notitie Meldcode kindermishandeling en Huiselijk geweld staat hoe je moet handelen in geval van verdenking en vermoeden hiervan.

In de stroomschema's Meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld staan 3 verschillende stappenplannen welke gevolgd moeten worden bij signalen van:

- Huiselijk geweld en kindermishandeling
- Vermoeden van kindermishandeling door een beroepskracht
- Seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling

In de Meldcode kindermishandeling en Huiselijk geweld (centraal aanwezig op locatie, moet iedereen gelezen hebben) staat een uitgebreide beschrijving van de stappenschema's.

6 Veiligheid

6.1 Veiligheid algemeen

Een veilige kinderopvang is heel belangrijk, ouders vertrouwen erop dat ze hun kinderen in een veilige omgeving achter laten. Er moet dus alles aan gedaan worden om de veiligheid zo optimaal mogelijk te maken. In de RIE- veiligheid (zie ook 4.1) staat, per groep, uitgebreid beschreven waar zoal op gelet moet worden.

De GGD, die jaarlijks toezicht houdt, kijkt hoe de risico's in beeld zijn gebracht en welke maatregelen er genomen zijn om de risico's te beperken. De groepsleiding dient op de hoogte zijn van de RIE- veiligheid.

6.1.1 Groepsruimte

- loshangende snoeren bijeenbinden of wegwerken
- elektrische apparaten veilig (hoog) neerzetten
- geen losse voorwerpen op de grond laten slingeren
- geen lucifers of aansteker laten slingeren
- stopcontacten beveiligen
- berg schoonmaakmiddelen na gebruik direct op
- zorg dat kinderen niet gooien met voorwerpen (i.v.m. lampen en ramen)
- meubilair regelmatig controleren op splinters, eventueel verwijderen
- let op dat speelgoed veilig is en blijft, wat stuk is verwijderen
- tassen weghangen (uit de groep of in een hoge kast), zorg dat kinderen er geen gevaarlijke dingen uit kunnen halen zoals sigaretten of medicijnen
- bij nattigheid op de vloer na het morsen, dit meteen opruimen i.v.m. kans op uitglijden
- koffie/ thee ver op het aanrecht/ tafel zetten, bewaren in een thermoskan
- koffie/ thee aan tafel drinken
- regelmatig de groepsruimte ventileren
- textiele materialen/ gordijnen regelmatig wassen op 60° graden
- gebruik makkelijk te reinigen vloerkleden
- laat kinderen niet stoeien in de buurt van een glazen raam/ deur of radiator
- laat kinderen niet achter een deur spelen

6.1.2 Buitenruimte

- controleer regelmatig of het buiten speelmateriaal nog heel is, kapot materiaal verwijderen
- bij gebreken aan speeltoestel, constateren van scherpe randen of splinters dit onmiddellijk doorgeven aan je leidinggevende
- controleer de zandbak op zwerfafval of uitwerpselen
- controleer het plein op zwerfafval
- let goed op kleding met loshangende koortjes
- let erop dat kinderen niet van het plein af kunnen lopen, sluit het hek af
- bij sneeuw/ ijs eventueel de speelplaats vegen of pekels strooien
- controleer na het buitenspelen de kinderen op aanwezigheid van teken
- leer kinderen rekening te houden met elkaar bij het rennen/ fietsen op het speelplein

6.1.3 Bij warm weer

- zorg voor voldoende schaduw d.m.v. parasols
- zorg ervoor dat kinderen niet te lang in de zon spelen
- smeer kinderen voor het buitenspelen in met zonnebrandcrème
- laat kinderen extra drinken
- plaats badjes eventueel in de schaduw en loop er nooit bij weg
- vermijd te grote inspanningen met activiteiten

- kinderen niet laten eten en drinken in het badje
- wees alert op de aanwezigheid van wespen

6.1.4 Bij koud weer

- zorg dat kinderen niet te lang buiten zijn
- zorg dat kinderen voldoende gekleed zijn om met koud weer buiten te spelen

6.2 Ophalen van kinderen

We gaan er van uit dat kinderen worden gehaald en gebracht door voor ons bekende personen. Wordt het kind gehaald door iemand anders, dan dienen de ouders/ verzorgers ons hiervan op de hoogte te brengen, zodat wij weten dat zij (schriftelijk of mondeling) hiervoor toestemming hebben gegeven. Zonder deze toestemming worden kinderen niet meegegeven. Bij twijfel dien je contact op te nemen met de ouders/ verzorgers.

6.3 EHBO trommel

Zorg dat je op de hoogte bent waar de centrale EHBO trommel hangt/ staat.
Zorg ervoor dat deze altijd netjes en opgeruimd is.

6.4 Calamiteiten

Voor noodgevallen is het belangrijk om op de hoogte te zijn van het "Ontruimingsplan".

6.5 Ongevallen kinderen

Wanneer zich een gebeurtenis voordoet met een kind waarbij sprake is van enig letsel, dient de medewerkster een registratie hiervan te maken (formulier).

6.6 Kind kwijt

Raak niet in paniek wanneer er een kind wordt vermist. Breng je leidinggevende zo snel mogelijk op de hoogte en handel volgens de afspraken.

6.7 Brand

De brandweer heeft voor onze gebouwen een vergunning afgegeven. Deze is gebaseerd op de brandveiligheid van het gebouw en de materialen. Een ontruimingsplan maakt hier deel van uit. In de calamiteitenmap staan alle gegevens die van belang zijn voor een ontruiming. We oefenen twee keer per jaar het ontruimingsplan.

6.8 Inbraak

Stel de politie en je leidinggevende/ hoofdleidster op de hoogte van de situatie. Wanneer dat mogelijk is vang de kinderen dan op in de eigen groepsruimte. Zijn er inbraaksporen ga dan met de kinderen naar een andere ruimte.

7 Spel en ontwikkelingsmogelijkheden

7.1 Overdracht

Binnen elk team wordt gebruik gemaakt van een groepsmap voor het intern melden van bijzonderheden uit de groep, van de dagelijkse gebeurtenissen en aandachtspunten t.a.v. de ontwikkeling van een kind. Deze groepsmap wordt ook gebruikt bij het teamoverleg. Naar ouders toe is er tijdens het breng- en haalmoment de gelegenheid om informatie uit te wisselen.

7.2 Observeren en stimuleren van de ontwikkeling

Observaties en belangrijke bevindingen worden bewaard in het kinddossier in Parnassys (digitale leerlingenadministratie).

Wanneer de peuter Peuterstap verlaat wordt er een overdrachtsformulier voor de basisschool ingevuld.

De resultaten van de observatie kunnen aanleiding zijn voor specifieke aandacht en begeleiding voor het kind op de groep.

7.3 Zorg- en aandachtskinderen

N.a.v. een observatie kan de pedagogisch medewerker zien of het kind zich goed ontwikkelt of dat hij/zij extra ondersteuning nodig heeft. Deze ondersteuning kan nodig zijn voor verschillende ontwikkelingsgebieden, zoals: spraak-, taal-, motorische-, zintuiglijke-, lichamelijke- en/of sociaal emotionele ontwikkeling.

Met aandachtskinderen bedoelen we kinderen die bij de pedagogisch medewerker zorg om één of meerdere ontwikkelingsgebieden oproepen. Deze kinderen kunnen wij binnen de kinderopvang 2-4 jaar extra aandacht geven.

Met zorgkinderen wordt bedoeld op de kinderen bij wie wij ons ernstig zorgen maken over hun ontwikkeling. Zij hebben meer zorg nodig dan wat regulier geboden wordt binnen de organisatie. De signalen kunnen afkomstig zijn van de pedagogisch medewerker, maar ook ouders kunnen zich zorgen maken en dit delen met de pedagogisch medewerker. Kinderen die onder deze zorg vallen hebben, naast aandacht binnen de groep (zoals bij aandachtskinderen), extra hulp & begeleiding nodig en kunnen, met toestemming van ouders, worden doorverwezen.

7.4 Intern begeleider (of orthopedagoog)

De intern begeleider komt in beeld wanneer er zorg is om een kind. Zij/hij wordt ingeschakeld na overleg met de collega-leidster. Haar/zijn taak is het ondersteunen van pedagogisch medewerkers bij de zorg aan- en/of begeleiding van desbetreffend kind. Deze ondersteuning kan o.a. plaatsvinden d.m.v. het uitvoeren van observaties, toetsen, het adviseren van pedagogisch medewerkers m.b.t. het kind, het (begeleiden in het) schrijven van een begeleiding- en werkplan, het coachen op de werkvloer en het aanschuiven bij de kind bespreking. Ook geeft de intern begeleider, indien gewenst, ondersteuning bij de voorbereiding en/of uitvoering van oudergesprekken en overdracht naar de basisschool.

Wanneer het gaat om een zorgkind, waarvoor externe hulp/begeleiding nodig is, is het de taak van de intern begeleider om, indien nodig, contacten te leggen met externen. Dit doet zij in overleg met de directeur van de school.

De pedagogische beroepskracht heeft een certificaat VVE of is studerend daarvoor.

Er vinden kind besprekingen plaats wanneer het kind 3 jaar en 3 maanden oud is en wanneer het kind 3 jaar en 9 maanden oud is. Wanneer het kind naar de basisschool gaat, vindt er een warme overdracht plaats.

Daarnaast kunnen er gesprekken plaatsvinden met Yorneo a.d.h.v. het document "Vroeg erbij".

7.5 Buiten spelen

Op het buitenplein hebben we de beschikking over speeltoestellen, eventueel een zandbak, bal en veel buitenspel materiaal zoals fietsjes en ander rijdend materiaal

We vinden het belangrijk dat kinderen elke dag buiten spelen, niet alleen krijgt het buiten frisse lucht, maar kinderen kunnen zich buiten ook weer even uitleven.

Buiten spelen betekent dat de kinderen in contact komen met natuurverschijnselen zoals zon, wind, regen en sneeuw. Maar ook met de wisselende seizoenen. Zodra de weer- en de groepsomstandigheden het toelaten gaan wij naar buiten met de kinderen. De pedagogisch medewerksters gaan buiten niet op een stoel zitten of staan kletsen maar spreken samen af wie het

overzicht houdt op de groep. Ga gericht met de kinderen mee spelen, wees duidelijk aanwezig voor de kinderen en verlies ze niet uit het oog. Wanneer een bal over het hek rolt haalt een pedagogisch medewerkster deze op. Kinderen mogen niet buiten het hek komen.

7.6 Spelmogelijkheden

Spelen betekent voor een kind iets doen wat je zelf graag wilt en wat je fijn vindt, spelen is belangrijk voor de algehele ontwikkeling van het kind. Om goed te kunnen spelen bieden wij het kind ruimte, speelgoed en een stimulerende groepsleiding. Kinderen op de kinderopvang 2-4 jaar leren al snel het delen van speelgoed, omdat het speelgoed van iedereen is en niet van een kind alleen. Bij alle activiteiten is het een voorwaarde dat het kind het leuk vindt om te doen. Kinderen worden gestimuleerd om mee te doen, niet gedwongen. Sommige kinderen zullen echter reserves hebben om aan bepaalde activiteiten deel te nemen, het is belangrijk dat de groepsleiding er voor zorgt dat op een goede manier deze 'angst' van het kind overwonnen wordt.

7.7 Werken met thema's

7.7.1 Voor- en vroegschoolse educatie

Met voor- en vroegschoolse educatie bedoelt men het voorkomen en vroegtijdig opsporen en aanpakken van taal- en ontwikkelingsbelemmeringen bij jonge kinderen, met als resultaat het vergroten van kansen aan het begin van de schoolloopbaan.

Om dit te bereiken werken peuterspeelzalen en basisscholen met VVE programma's; deze starten op de peuterleeftijd en lopen door in groep 1 en 2, een doorgaande leerlijn dus van voorschools naar vroegschool. Het zijn geen losse lessen maar bij alles wat er in de groep gebeurt, speelt het programma een rol, ook als er niet expliciet aan activiteiten van het programma wordt gewerkt.

7.7.2 De methode piramide

Bij peuterstap werken wij met piramide. Piramide richt zich op alle ontwikkelingsgebieden. Naast de taalontwikkeling wordt in de methode ook ruimschoots aandacht besteed aan de verstandelijke, emotionele, creatieve en motorische ontwikkeling van het kind. Er wordt dus niet alleen op gelet of het kind goed is in taal, maar ook of hij of zij prettig met anderen kan omgaan en plezier heeft in spel. Kinderen willen zelf de wereld ontdekken en nieuwe dingen leren. De pedagogisch medewerker zorgt voor een prettige uitdagende omgeving waar van alles te ontdekken valt. Het vrij spelen staat bij piramide centraal. Waar nodig helpen de pedagogisch medewerkers om uit al dat leuks een keus te maken. Ook als het spel dreigt vast te lopen, springt de pedagogisch medewerker bij, bijvoorbeeld door een tijdje mee te spelen of nieuwe ideeën aan te dragen.

Kinderen die extra steun nodig hebben, krijgen speciale aandacht in de vorm van tutoring, taalstimulering en spel. Ouders worden betrokken bij het programma door onder andere thuis met hun kind activiteiten te doen die aansluiten bij wat het kind in de speelzaal of op school heeft gedaan.

Piramide is opgebouwd rond thema's. Hierin wordt duidelijk beschreven wat voor spelletjes, liedjes en lessen aan bod moeten komen.

De methode piramide geeft duidelijk de voorkeur voor het inrichten van speelhoeken. Zoals bouwhoek, knutselhoek, poppenhoek e.d.

Een speelhoek kan n.a.v. een piramide thema extra ingericht of veranderd worden voor een wat langere tijd.

7.7.3 Logo 3000

Door de BAK-lijsten weten leidsters en leerkrachten precies welke woorden belangrijk zijn voor kinderen. Maar er is grote behoefte aan didactisch materiaal. LOGO 3000 heeft alle 3000 woorden kant en klaar uitgewerkt zodat de leerkrachten een minimale voorbereidings- tijd hebben. Ze krijgen alle uitgewerkte voorbeelden en plaatjes in handen. Zo kunnen ze hun aandacht richten op een goed functioneel taalaanbod, waarbij de woorden glashelder en spelenderwijs aan de orde komen.

De woorden zijn in LOGO 3000 zo uitgewerkt dat:

- elke leidster/leerkracht er direct in de groep mee aan de slag kan gaan
- de woorden niet alleen aangeboden worden (semantiseren) maar dat er ook voldoende handreikingen zijn voor het speels herhalen en inoefenen van woorden (consolideren)
- leidsters/leerkrachten meteen concrete voorbeelden en beeldmateriaal kunnen inzetten om betekenissen te verduidelijken
- het aanbieden en inoefenen van de woorden in elke methode of activiteit is in te passen
- individuele leerlingen binnen een digitale omgeving op school en eventueel thuis op maat kunnen oefenen
- waar mogelijk, woorden gekoppeld zijn aan ontluikende geletterdheid en gecijferdheid.

7.8 Activiteiten

Op de kinderopvang stimuleren wij de kinderen op verschillende ontwikkelingsgebieden door ze activiteiten en materialen aan te bieden. Het speelgoed en materiaal zijn aangepast aan de leeftijd. Hierdoor blijven de kinderen enerzijds steeds uitdagingen vinden in nieuw materiaal en anderzijds veiligheid bij bekend materiaal.

7.8.1 Activiteiten en speelgoed bij de peuters

Nieuwsgierigheid drijft de peuter in zijn ontdekking van de wereld. Van alles wat hij op zijn weg tegenkomt, wil hij weten wat het is en er het liefst mee spelen. Wat de peuter ziet van de groepsleiding of de andere kinderen wil hij imiteren. De kinderopvang 2-4 jaar is op deze ontdekkingsdrang ingericht en de speelplekken en het speelmateriaal komen tegemoet aan de behoefte om volwassenen te imiteren. Zo is er een poppenhoek met potten en pannen, verkleedkleden en nog veel meer. Het is de rol van de groepsleiding om de peuters op weg te helpen bij het ontdekken. Vervolgens houdt zij afstand van het spel, zodat de peuter zijn eigen spel kan ontwikkelen en hier een vrije keuzes in kan maken.

De taalontwikkeling komt in een stroomversnelling door alle woorden die de peuter leert. Wij kunnen de taalontwikkeling stimuleren door het zingen van liedjes en het opzeggen en uitbeelden van versjes.

7.8.2 Activiteiten buiten de speelzaal

Bij een activiteit buiten de speelzaal denken we aan: reizen met de bus of een wandeling door de omgeving. Bespreek vooraf aan het uitstapje met de kinderen wat er gaat gebeuren en waar ze op moeten letten.

Wanneer we op stap gaan met de peuters zal dat altijd met minimaal 2 beroepskrachten zijn. Daarnaast moet je een aantal dingen niet vergeten mee te nemen zoals: EHBO doos, telefoon en telefoongegevens van de kinderen. Laat de peuters aan de lijn lopen zodat ze bij elkaar blijven en dat je overzicht kunt houden op de groep.

Wanneer je onderweg bent met de peuters is het van belang om de verkeersregels in acht te nemen, om de veiligheid van de peuters zoveel mogelijk te waarborgen.

8 De pedagogisch medewerkers

Wij hechten groot belang aan professioneel, deskundig opgeleid personeel. Onze pedagogisch medewerkers en invalkrachten zijn opgeleid volgens de kwaliteitseisen die in de CAO worden gesteld. Veel pedagogisch medewerkers hebben daarnaast nog aanvullende scholing gevolgd.

8.1 Deskundigheidsbevordering

Om goede zorg te waarborgen, worden de pedagogisch medewerkers regelmatig bijgeschoold. Deze bijscholing wordt verzorgd door zowel interne als externe deskundigen. Verder zijn wij elkaars coach en zijn er regelmatig teambijeenkomsten over bepaalde thema's in het vakgebied. Ook wordt er 1x per jaar met iedere (pedagogisch) medewerker een functioneringsgesprek gehouden, een structureel evaluatiemoment om onze kwaliteit en de daarvoor gewenste deskundigheid van medewerkers te monitoren en vergroten. Ons aanbod ten aanzien van deskundigheidsbevordering varieert en is afhankelijk van de behoeften. De afspraken daarover zijn vastgelegd in ons scholingsbeleid. Jaarlijks wordt een scholingsplan gemaakt. In dit plan zijn in ieder geval opgenomen:

- scholing bedrijfshulpverlening en kinder- EHBO
- pedagogisch verdieping
- cursussen gericht op speciale doelgroepen, zoals kinderen met een VVE-indicatie, piramide training

8.2 Andere volwassenen

Een aantal keren per jaar nodigen wij een vakdocent uit om de kinderen een workshop aan te bieden, denk hierbij aan yoga, muziek of sport en spel. De kinderen gaan dan onder begeleiding van een eigen pedagogisch medewerker mee naar de ruimte waar de workshop wordt gegeven. Samen doen zij dan met de activiteit mee. Ook hier is de vaste beroepskracht te allen tijde verantwoordelijk voor de (pedagogisch) gang van zaken.

Al onze pedagogisch medewerkers en vrijwilligers en andere structureel aanwezig zijn in het bezit van een geldige Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG).

Naast de vakdocenten hebben we af en toe ondersteuning vanuit de ouders. Een aantal keren per jaar organiseren wij een evenement waarbij wij een aantal ouders vragen om hun hulp en ondersteuning bij een aantal taken, je kunt dan denken aan een zomerfeest, een voorleesontbijt of een lampionnenoptocht.

De ouders voeren hun taken uit overeenkomstig het programma van het betreffende dagdeel en conform het pedagogisch beleid van SKKC/Peuterstap. De vaste beroepskracht blijft ook hier te allen tijde verantwoordelijk voor de (pedagogisch) gang van zaken.

Tot slot

Dit pedagogisch werkplan zal regelmatig worden besproken binnen het team en minimaal eens in de twee jaar worden bijgesteld.